

CASTELLS CATALANS

ALTA-RIBA

Nom del castell: Alta-riba
Data de construcció: XI
Municipi: Estaràs
Comarca: Segarra
Altitud: 663 m
Coordenades: E 1.365222 N 41.712296
(Geogràfica - ETRS89)
Com arribar-hi: aquest castell està situat al lloc d'Alta-riba, a 2 Km de Sant Ramon seguint la carretera LV-1005 que du a Estaràs.

Les imatges són de Ribard Ballo.

El Castell Sant Miquel d'Alta-riba (Bé Cultural d'Interès Nacional) té, com tots els castells d'aquest sector els seus orígens al segle XI. En la documentació de l'època apareix citat com *castrum d'Altarriba*, *Altarrippa*, *Altarripa*, *Alta-riba*, *Alta-riba*, *Alta-riba*.

El Castell d'Alta-riba formà part del comtat de Berga. Cap a la meitat de l'onzena centúria el comte de Barcelona Ramon Berenguer I féu una convenença amb Bonfill, potser senyor de Llobera, sobre Alta-riba. El comte cedí a Bonfill el castell d'Alta-riba, amb la torre i les cases de l'entorn. En el mateix moment, o poc després, va prometre al comte Ramon Berenguer I i a Pere Mir i a Bernat Pere que donaria potestat del castell d'Alta-riba. El 1079 era senyor o castlà del lloc Ramon Miró, que el llegà a les seves filles. Del segle XII es coneixen altres senyors feudataris. Bernat de Biosca, casat amb Dolça de Freixe-

net n'era feudatari el 1112. Guillem Sarroca, emparentat amb els vescomtes de Cardona i amb els Llobera, n'era senyor el 1199.

Al segle XII també apareix el llinatge dels Alta-riba, inicialment castllans del terme i posteriorment senyors. És esmentat l'any 1110 on es documenta Arnau d'Alta-riba. El 1183 Berenguer d'Alta-riba, cavaller, deixa al seu fill Arnau el castell d'Alta-riba que tenia pels Pujalt, aleshores senyors del terme. Poc després consten com a senyors de Cervera. El 1208 Arnau d'Alta-riba, que tenia el castell per Guillem de Cervera, el llegà a la seva filla Berenguera, la qual el va vendre al monestir de Santes Creus, amb el vistiplau de Guillem de Cervera el 1238.

El 1238 també passaren al monestir de Santes Creus els drets dels Senyors superiors —els Cervera— a Alta-riba. La venda del castell d'Alta-riba al monestir de Santes Creus fou confirmada per Arnau de Cervera el 1251. Segons el fogatjament del segle XIV, Santes Creus tenia a Alta-riba quatre focs. Aquest monestir fou senyor del lloc fins a l'abolició de les senyories al segle XIX i la desamortització.

Actualment el castell es troba en procés de restauració per l'Associació d'Amics del Castell de Sant Miquel d'Alta-riba (AACSMMA) Aquesta fortificació estava formada bàsicament per una torre de planta circular, amb un diàmetre exterior d'uns 5 m. Actualment es conserva només amb una alçada de 6 m, a la banda nord, alçada que correspon al nivell del pis principal. Com la major part d'aquestes torres, fou construïda directament sobre la roca.

L'interior de la part baixa de la torre tenia una planta quadrada. Els costats interns només tenien una longitud de 130 cm. Si bé, en aquest espai inferior el gruix del mur depèn de la forma de la petita cambra quadrangular que incloïa. A partir del pis principal, l'espai intern era també circular i el gruix de la paret era de 140 cm. La cambra rectangular inferior de la torre, anomenada forat

del càstig, era coberta per una volta que separava aquest espai del primer pis, on hi devia haver la porta d'accés. En aquesta falsa volta s'obria l'accés: una obertura rectangular, amb menys d'1 m d'amplada, construïda a base de fer sobresortir més les dues filades superiors de les parets laterals.

Els murs són edificats amb uns carreus treballats i units amb morter. Els carreus són força allargats i amb unes alçades irregulars. Si bé predominen les filades de 20 cm, n'hi ha, de tant en tant, d'altres que fan 40 cm d'alt. Hom veu alguns forats per a suportar la bastida que s'hauria utilitzat quan es va construir aquesta fortificació. No solament hi ha tots els pisos superiors enderrocats, sinó també la part meridional del nivell inferior. En aquesta cara sud, al nivell del primer pis, com s'ha dit, cal pensar que hi havia la porta d'entrada.

Hom pot assenyalar una semblança entre aquesta torre i la torre del castell de Gàver, situada en aquest mateix municipi. En tots dos casos hi ha una cambra inferior, sense cap obertura lateral i amb una planta quadrada. Aquesta construcció segurament es remunta a la segona meitat del segle XI, quan la frontera s'establí a la vall del riu Sió.

Als segles XIV-XV s'hi afegiren construccions adossades al castell que encara es mantenen.

Amb tota probabilitat d'aquest castell procedeix la família dels Alta-riba. Alguns dels personatges més importants del llinatge Alta-riba foren: Berenguer d'Alta-riba, cavaller que va participar a la conquesta de Catalunya, Aragó, València i Múrcia. Arnalda o Arnaleta d'Alta-riba, abadesa de Vallbona de les Monges; Bernat d'Alta-riba, cavaller i comanador de Gardeny; Ponç d'Alta-riba, cavaller, que va participar com a representant del Braç Militar, en el naixement de la Generalitat, en les Corts de Cervera celebrades entre els anys 1358 i 1359, sota el regnat de Pere III el Cerimoniós. Joan d'Alta-riba veguer i batlle de Cervera per Joan II.

Els Alta-riba romangueren en altres llocs de la Segarra, com l'Aranyó, i al segle XIV foren procuradors del vescomte de Cardona creant en aquesta època el Casal d'Alta-riba a Osona, atès que el castell va ser venut a Santes Creus. L'1 de gener de 1428, mentre el prelat oficiava de pontifical a la Seu (de Lleida) entrà al temple tocant la trompeta el cerverí Miquel Vidal, tot desafiant el bisbe Domènec Ram, que havia estat puntal de la Candidatura de Ferran "el d'Antequera" en el compromís de Casp, en nom del Cavaller Guillem d'Alta-riba i el seu germà Berenguer d'Alta-riba, canonge de Girona i rector d'Anglesola. Alfons IV féu empresonar aquests dos germans, lligats amb grills i cadenes i hagueren de pagar, a més a més, 5.000 florins d'or. Fins al segle XVII, subsistí la Casa d'Alta-riba. Na Jerònima d'Alta-riba, senyora de Montcortès i de Clariana, es casà amb Pere Auziàs March.

Encara ara es pot trobar en el poble d'Alta-riba alguna casa que porta el nom de cal Frare, i fa referència al fet que allí s'hi allotjava algun dels monjos del monestir quan anaven a recollir els censos i tributs.

Text extret del web:
[http://ca.wikipedia.org/wiki/Alta-riba_\(Estaràs\)](http://ca.wikipedia.org/wiki/Alta-riba_(Estaràs))

Jordi Gironès
Abril de 2013